

Circa quā insinuatōne hmoi appellatōis seruabit hūc modū. videlz quia appellās assumet sibi no-
 tarū publicū ⁊ testes. ⁊ accedat ad ptem appellatā v̄l ad ipius pcuratorē si ipoz vel alterius corū
 p̄sentā habere p̄t. alioqn̄ prestādo de ipoz absentia ⁊ hmoi appellatōem p̄ ipm̄ añ̄ interpositam
 vt p̄mittit p̄ notariū publicū legi ⁊ publicari p̄ti appellate faciet seu eius pcuratori legitimo. ⁊ co-
 piam hmoi appellatōis tradat: req̄rendo notariū vt sup̄ p̄missis publicū cōficiat instr̄m. alioqn̄ si
 illius p̄tis vel pcuratoris eiusdē p̄ntiam habere nō poterit. tūc si cā fuerit b̄nficialis expedit q̄ i lo-
 co b̄nficij sup̄ quo agit vel in loco vbi pars appellata b̄nficiata fuerit infra missaz solēma. v̄l q̄ndo
 dicuntur hore dici in loco b̄nficij vel partis appellate in p̄ntia duoz b̄nficiatorz in ipā eccia per ptem
 appellatē vel eius p̄cur. aut per notariū publicū legat̄ publice. ⁊ pars appellās petat ap̄s instan-
 ter prestāsi nihilomin⁹ q̄ si partis appellate p̄ntiam haberet eidē appellatōnem hmoi insinuaret. ⁊
 sic similit̄ faciet in domo appellat̄ si cōmode ⁊ tute accedere poterit ad domum. Sin aut̄ in ecclesia
 cathedrali in loco b̄nficij ⁊ in eccia parochiali sub qua deget ⁊ morabit̄: ⁊ bonū est affigere copias
 eaz in valuis eccie ⁊ etiā in domo habitatōis partis appellate. ⁊ als adhibere talē diligētiam circa
 insinuatōem hmoi appellatōis. qual̄ adhibēda est in executōe citatōis legitime in p̄tib⁹ faciende.
Si pars appellās p̄seq̄ noluerit appellatōem suā. ⁊ ps̄ appellata vellet p̄sequi eam in Ro. cu. expe-
 dit q̄ pars appellata instet p̄ copia habēda appellatōis sub forma publica notarij. s̄ ipius q̄ instr̄m
 appellatōis cōfecit. q̄ si ille notari⁹ negauerit sibi tradere copiam illius sub publica manu. accedat
 pars appellata ad officialē curie ep̄alis vel ad aliū iudicē sup̄ hoc potestātē habentē. vt p̄pellat no-
 tariū ad tradēdū copiam: p̄ducēdo instr̄m originale appellatōis p̄dē. ⁊ citari faciat appellatē ad vi-
 dendū dēam copiam appellatōis illius sub manu publica tradi. ⁊ d̄ns inponēdo decretū d̄m modo
 p̄ntiam partis appellat̄is h̄re p̄t. Sin aut̄ in ipius notarij p̄ntia petat sibi decerni copiam appellatōis
 illius sub manu publica. ⁊ d̄ns interponēdo decretū suū mādet notario p̄nti q̄ scribat copiam illi-
 us appellatōis sub manu publica. qua habita pars appellata potest p̄sequi appellatōem in curia et
 causa censetur ad curiam deuoluta.

¶ Secūdus tractatusTitulus I

Quam a p̄sonis que digniores ip̄is reb⁹ sunt. vt insti. de iure na. gē. ⁊ ci. §. si. p̄mittē-
 dū est ⁊ sciēdū q̄ in quocūq; iudicō seu arbitro q̄tuoz p̄sone sunt necessarie. scz iu-
 dex. actor. re⁹. ⁊ notari⁹. vt. c. forus. ex de ver. si. ⁊. c. qm̄ p̄. de p̄ba. ⁊ interdū dic̄ te-
 stiū: vel alia p̄batō loco testiū. vt. c. j. iij. q. iij. ¶ Itē sciēdū est q̄ actor est ille q̄
 petit vel agit. Et re⁹ est ille q̄ defendit se. Iudex est sup̄ior: corū ordinari⁹ vel delegatus. vt ex de of-
 dele. per totū

¶ De oblatōe libelliII

Item est sciēdum q̄ actor dat. ⁊ tenet dare suū libellū in sc̄ptis: p̄sertim i causis arduis. vt
 c. j. de libel. obl. narratē factū suū ⁊ cōcludentē. vel petitiōem verbalē in qua p̄ter nar-
 ret ⁊ cōcludat. vt in auct. offerat̄. l. de lit. p̄te. ⁊. c. offerat̄. iij. q. iij. ⁊ notari⁹ seu scriba p̄ iu-
 dicem deputat⁹ eam recipiat ⁊ teneat. ⁊ etiā omnia alia que per p̄tes ip̄as vel eaz p̄cur̄ses v̄l aduo-
 caros seu alios nomie eaz. ⁊ p̄ eis seu iudicē dicunt̄. vt in. c. qm̄ p̄tra. de p̄ba. ⁊ redigit in actis. et
 debet cōtinere libellus seu etiam verbalis petitiō quinq; scz quis petit. a quo petit. quid petit. et
 causam quare petit: ⁊ hoc in actōne personali. In reali vero designatōem conformem iuxta. l. si in
 rem. ff. de rei vendi. cōfirmatōis. Unde versus. Quis quid corā quo quo iure petatur et a quo.
Recte compositus quisq; libellus erit. hos versus ponit textus cum glo. in. c. j. extra de libel. ob-
 la. Et interdū ipse actor dat libellum articulatū per positōnes ⁊ articulos. ⁊ in fine dat conclusio-
 nem. ⁊ v̄terius in fine petit responderi p̄ reum in quātū dicit̄ in libello seu petitiōe iusticiā sibi mini-
 strari implorādo iudicis officiū in his in quibus fuerit oportunitum quod est latissimum in. l. j. ff.
 de iurisdic. om. iudi.

¶ De petitiōe copie libelli.III

Reus vero citatus p̄us per seruiētē vel curatum vel alium nūcium iuratum. vel alias in
 iudicio repertus: petit copiam libelli vel petitiōn̄ cōtra eum oblatoz vel articulozum con-
 tra eum datoꝝ. ⁊ diem ad deliberādum an debeat cedere vel cōtendere. ac quid et quali-
 ter debeat dicto libello respōdere sibi assignare: ⁊ iudex eūdem terminum sibi assignat. nec debet
 vel potest sibi hūc denegare. ad. j. alle. in aucten. offerat̄: dat sibi dilatōnem ad octauam. vel inter-
 dum ad p̄mam diem iuridicā: si tale negocium requirit celeritatē. vt cum agitur de alimētis pre-
 standis. vel reparatōne v̄l sustentatōe domus ruinose minātis ruinā ⁊ dānis damnū domui ve-
 cini v̄l arrestatōne hominis fugitui. ⁊ similibus vel alijs fm̄ situm curie.

¶ De litis contestatōneIII

Item adueniente dicta die ipsi reo p̄fixa et assignata. si non p̄pareat actor nec reus: talis terminus circūciditur. id est stat sic in suspēso. et nihil aliud sit ex quo neuter comparz. Si vero actor non p̄paret nec p̄curator. p̄ eo tūc reus absoluat et actor in expēsis p̄ reuz factis cōdemnet. vt. c. i. de do. et p̄u. li. vj. nec amplius actor audiat nisi p̄us p̄dicus expēs. s. ioluns et data cautōe q̄ decetero in causa p̄pareat et cā p̄sequat. vt. c. actor. p̄all. Si autē non comparet reus sed actor tūc p̄ actorē defectus vel p̄tumacia p̄tra reum accusat. et p̄ceditur p̄ iudicē vltorio. p̄cessus. si non se excuset reus aliquo legitimo impedimēto. quia tūc habet p̄ excusato. quia legitimū impedimentū semp̄ excusat p̄ p̄munia iura. v̄puta si esset captus vel infirmus. vel p̄ supiorē suū detentus v̄ per hostes et similia: tūc assignat sub alia dilatorē p̄petē. s. ad p̄mam v̄ alia fin distātia v̄ orum et cause ac tempoz et patrie ac p̄sonaz qualitatē. et hoc est ad arbitriū iudicis. fact ad hoc. c. si. de trāfac. et c. cum sit. de appl. Die adueniente compente actore requiratur reus vt r̄ideat libello actoris cui r̄idere tenet vel cām dicere quare respondere non tenet. et ad hoc terminus sibi assignat ad aliquā diē sequenti. nec hoc potest sibi denegare. qz die adueniente debet ipse reus vel eius p̄cura. per eum in p̄ncipio cause vel post in iudicō vel eē p̄stitutus legitime qui onus assumpsit. vel p̄ ei⁹ aduocatū dare in sc̄ptis. vel p̄ponere verbo exceptōes quare nō tenet r̄idere libello ipsius actoris p̄tra eūm dato. v̄puta qz ipse libellus est nimis general' indebite specificās. vel incertus obscurus vel alternatiuus negatiu⁹ seu captiosus. vel dicere q̄ actor est excōicatus maiori excōicatōe: sic nō potest agēdo stare in iudicio. et iste et similes exceptōes sunt dilatorie. vel possit opponi exceptōe de dinatoria. vt qz est cleric⁹ p̄uētus in iudicio seculari sup̄ actōe reali. de quo in illo iudicio non tenet r̄idere. vel qz est laicus p̄uētus in iudicio ecclesiastico. vt. c. cām. ij. q. si. sint le. vel in actōe p̄sonali vbi non est iuratiū et similia. et nisi cōsuetudo curie haberet q̄ laicus sup̄ bona fide potest ibi cōueniri q̄ valet et perat se remitti suo iudici cōpetenti. et iste exceptōes declinatorie vel recusatōes iudicis fieri possunt et p̄poni vsqz ad litē p̄test. exclusiue. Sed tutius est q̄ in p̄ncipio et in p̄ma dicta vel in secūda p̄ponatur p̄ cōmunia iura: p̄ferim recusatō iudicis. quia si cōsensisset in aliquem actum qui nō potest fieri per iudicē. vel corā eo non posset postmodū talē iudicē recusare. quia quem semel approbauit. non possum ex post reprobare. c. j. de iud. et c. cuius in agendo. ij. q. viij. cum si. ad hoc. c. inter monasteriū. et ibi glo. ple. que incipit. q̄ cumqz. eē de re iud. et fact. c. insinuāte. de of. dele. vbi dicit q̄ post litē p̄te. ex causa nouiter supuentia vel ad eius noticiā deducta potest iudex recusari. vel etiā potest opponi cōtra talē libellū vna cum tribus exceptōibus p̄emptorijs. s. de lite finita vel trāfacta vel iudicata vel p̄cordata vel pactū de nō petēdo factū per actorē reo. vel solutōnem si in cōtinēti p̄batō offerat. alis nō impediret iste due r̄isionem seu lins p̄testatōem. vt in. c. j. de lins p̄te. li. vj. et si. Et casu quo nō dederit reus exceptōes p̄tra dictū libellū. v̄l posito q̄ det si si fuit sufficāter ill' r̄isum. p̄ iudicē ordinabit fore r̄idēdum dēo libello p̄ reū: nō obstantibus exceptōib⁹ in oppositiū. et mouebit p̄ iudicē ecclesiasticū vt r̄ideat sub pena excōicatōis. q̄ si non r̄ideat excōicabit p̄ p̄tumacia et inobediētia. et p̄ iudicē secularē pignozibus. vel alia pena arbitraria ad r̄idēdū cōstringit. vt. c. tua. extra vt litē. nō p̄te. cum si. Et tūc r̄idebit reus affirmatiue v̄l negatiue dēo libello vel penitōi p̄tra eū datis cōcedēdo p̄tēta in eo vel ea negādo: dicēdo sic. Ego dico narrata p̄out narrat et p̄tenta in dicto libello nō fore vera neqz penita fieri debere aimo litē p̄testadi. Et p̄ modos p̄dictos et r̄isionē factā libello affirmatiue vel negatiue fit lins p̄testatō que est fundamentuz p̄ncipale totius p̄cessus. et ea obmissa. p̄cessus est null⁹. et ex tali. p̄cessu nulla sentēna debet ferri nec sequi. imo p̄pter nullitatē p̄cessus iudicare sentēna nulla. vt. c. j. extra de lit. p̄te. et in. c. dudum. ij. de elec. nisi fiat totū penitōni vel libello vt ibidē. qui libellus est tanqz totū vel genus. et positiōnes et articuli sunt tanqz pars et species descēdētes ex libello. vnde vide pleniorē differētiā inter libellum et articulos

¶ De iuramento calumnie

Deinde post litē contestatōz statim p̄statur iuramētum calumnie si actor hoc requirat. et idē si reus hoc requirat. v̄n si actor recuset cadit a causa. quia p̄sumit̄ coipō q̄ iurare f̄ausat q̄ foueat causam iniquā. Si vero reus recuset illud p̄stare p̄demnari potest. quia nō p̄sumitur habere iustā cām defendēdi et habere p̄ cōfesso. vt. c. si. de iura. calū. pōt tñ tacite obmitti si nō petat p̄stari. vt. c. i. §. i. c. n. li. vj. Et si petat p̄stari et nō p̄stet. p̄cessus est nullus vt ibidē. Et ideo cauillo. si aduocati petūt illud p̄stari in fine libelli vel alicui⁹ exceptōis vel sc̄pture. Et si p̄ aduersariū non p̄stetur: p̄cessus iudicabit nullus. et cōdēnabit ille qui recusauit p̄stare. in expensis totius p̄cessus. vnde illud iuramētum calumnie cōtinet quattuor vel quinqz. Primo q̄ actor iuret et etiāz reus q̄ credit habere iustā causam. Itē q̄ non v̄tetur falsa p̄batōe. Itē q̄ si interrogatus fuerit respondebit veritatem de his que facit. Item q̄ non corrupet iudicem neqz testem. Item q̄ non petat frustratoriā neqz maliciofam dilatorē. Cū versus. Itud iuret q̄ lis sibi iusta videtur.

Uel lis tardes dilatio nulla petetur. Nil pmitter nec falsa pbatio detur. Et si queretur verum non inficietur. Hos versus ponit glo. in. c. i. extra de iura. calum. unde debet prestari per ptes principales. vel p procuratores puataz personaz per yconomos ecclesiaz. p syndicos vniuersitatu habent. ad hoc speciale potestate. c. si. de iura. calu. li. vi. als ad hoc iuramentum prestandum non debent admitti vt dicit ibide

¶ De iuramento malicie VI

Item sciendum est qd est aliud iuramentum: quod dicit malicie. scz quando iudex videt parte aliquam vel procuratore petente dilationem frustratorem: faciat illu iurare an hoc petat ex malicia et in similibus. et illud iuramentum potest exigi et debet prestare in quacumq; parte lris: quado cuq; requirit a iudice in causa principali et etiam appellatōnis. vt in. c. ij. c. ti. li. vi. et dicitur decisouum quod datur a parte parti. et quando pars videt qd non potest pbare suam intentionem in totu: siue sit actor: siue sit reus vult stare iuramento partis aduerse vel iurare hoc non potest recusari. vt. l. manifeste. ff. de iurcurā. que dicit qd manifeste turpitudinis est nolle iurare vel nolle deferre. Uel quando pars altera habet semiplenam pbatōem p se. s. vnum teste qui non facit plenam pbatōem. tūc iudex dat iuramentum illi parti habenti talem testem. vel interdū aduersario suo inspecta qualitate psonaz: et qualitate et quantitate cause. hoc est sibi arbitriu cui illud pmittat. vt. l. bone fidei. c. de re. cred. et ff. de iureiurā. l. i. usuradum. et. c. si. extra de iureiurā. Et ista iuramenta dicunt decisouia. quia decidūt litem in defectu aliaz pbatōem. et est magnum releuamē pbatōnis. et maxime efficacie. et magnū remediū ad lites facilius decidendū et terminadum. que debent cito decidi ne sint immortales. quia ptes p eas releuant a laboribz et expensis et multis alijs dānis et incōmodis liberant. vt. c. sine. de dolo et pti. et. c. vt lingātes. extra de of. or. li. vi.

¶ De positōibus et articulis VII

Post iuramentum calūnie pstitum petit actor terminū ad ponendū et articuladum. i. ad dandum positōes et articulos. et sibi datur cōmuniter in Ro. cu. put supius i alio tractatu de daratu est de terminis et actibz. sed iste terminus olim solebat teneri ad. xxx. in caus civilibus. i. alijs vero inferioribz. s. ecclesiasticis et bñficialibus ad. xx. In alijs causis inferioribz datur cōter ad. viij. vel als fm sulu curie et qualitate negocij et partiu et distātia locoz vel lōgior arbitrio iudicis. unde positōes debēt formari ex materia libelli que in pōibus ampliat. vt magis qd in libello declarat significat et extēditur. ¶ Quibz in iudicio datis ptra reū petit rīderi eis p reū qui petit copiam et sibi dat. et terminus sibi assignat ad respōdēdum eisdē simplr. Quia rīsiōne facta petit actor responderi medio iuramento: et reus petit pmo ipos articulos adiuuari et asseri p actorem medio iuramento singulariter et diuisim. als reus nō tenet respōdere medio iuramento eisdē. c. pñtium. de testi. li. vi. quia nō debet actor et reus ad imparia iudicari. i. nō licet vni qd nō liceat alteri. c. ij. et. ij. d. muti. pet. et in regula nō liceat. de reg. iur. li. vi. Et etiā ex alio. quia ptes pncipales que melius sciūt et scire psumunt veritatē: debēt asserere et respondere sciēter. vt in. c. pastor. al. de iud. et. l. si. c. de pcura. tanq; legaliores. quia interdū procuratores solent cauillare: et veritatē occultare vel celare. Et ipis asserit. cum iuramento p actore pñtem vel eius procuratore instructū. pmo p actore pñtem cū iuramento aut p procuratore cum speciali mādato de sic asserēdo. tūc reus rīdet et respōdere cogit dictis articulis cum iuramento suo. Quia responsione facta vl visa per actore si non respōdit omnibus vel nō respōdit sufficiēter et clare cogitur itez respōdere illis actore hoc requirēte per remedia iuris: scilicet per iudicē ecclesiasticū. per sentētiam ex cōmunicatōnis. vl per iudicem secularē. per arrestatōem persone. vl pignorum suoz captōem. vel pene pecuniarie impositōem. vel alias penas arbitraras. Tamē si reus post iuramentum veritatis vel calūnie pstitū iussus a iudice respondere nō respondet. et si pnumaciter recederet: haberet p pñfesso. vt. c. ij. de pñfess. li. vi. Tamē positioni negatiue nō tenet respōdere nisi equitate suadēte iudex eam duceret admittendū. vt. c. j. de confes. li. vi. quia qui negat nihil ponit. et ideo negatiua positō vix potest pbari. ideo dicit in. c. veniens. extra de ver. si. qd plus creditur duobus testibus idoneis p cordibus sup affirmatiua: qd centū sup negatiua. quia negātis factū nulla est directa pbatō p rerum naturā. in. c. quoniam contra. d. pba. in pun. et in. c. bone. j. de elec. vltra medium

¶ De admissione articuloz et pductōe testium VIII.

Deinde actor admittit ad pbādum suos articulos et positōnes sibi negatas p reū. et tunc potest pducere parte pñte: vel ea vocata et pnumaciter absente. in ei pnumacitā testes vl instrumēta. et citatur testes et etiam citati pducantur p ipm actore. et recipiuntur p iudicem iurati. et debēt deponere veritatē quam sciūt seu nouerint in ipa causa: et non debēt venire spōtanei seu voluntarij sed rogati. vt autent. Rogati. c. de testibus. qz tūc se ingererēt et eēt suspecti. l. quia omnia. ff. de pcur. vbi dicit qd qui se ingerit suspectus est: siue sit pcurator siue testis. et eis obijcere iurp

reū seu aliū conira quem pducere. quia non debet eis dari fides et debet citari. et si non compareant. quia alis iudiciū redderet in inuitum. l. inter stipulante. §. socia. ff. de verbo. obli. ad hoc si debet vocari in iudicio nec ibi venire presertim religiosi vel captui iudex vadat vel mittat ad tales. ff. de iur. iurā. l. ad psonas. et c. ij. de iud. l. vj. c. si qui testu. extra de testi. et in domo talium personarū recipitur iuramentum tale. In frācia tamē ecclesiasticus iudex impetrare solet territo. iū a curia regia vel eius officario ad hoc faciendū. quia rex pretēdit q̄ iudex ecclesiasticus extra loca sacra vel religiosa nullā iurisdictionē exercere potest. Successiue quādo testes sunt pducti et iurauerūt tra. tertiā. extra de testi. scz quādo pars que testes vult pducere in quarta dilatiōe iurare vult q̄ in alijs primis dilatiōibus testes quos nūc pducere intēdit habere nequirit. quia forsā erāt extra patriā. vel quia nesciebāt q̄ scirent aliquid in causa ip̄a. Et est ratō quare dantur quattuor dilatiōes ad testes pducēdum: ne pereāt copie. pbanonū ip̄i parti: ad quod iudex debet aduertere. vt l. currēt. ff. de testi. et c. quonā frequēter. in pan. extra vt lite nō p̄te. et quia interdū testes difficiliter possunt haberi: vel quia partē aduersam timēt p̄tra quam debet pducere et dubitāt incurrere dānum et periculū vel odium. quia veritas. p̄bata odium interdū parit vt dicit scriptura. Et interdū iurant si reus hoc requirat q̄ dicēt veritatē p̄ vtraq̄ parte quā nouerint in tota causa. et tunc si dī psonas aliq̄d obijcere. quia videt̄ app̄obasse. et ideo nunq̄ potest eos impugnare ibidē. iū bñ posset obijcere p̄tra eorū dicta et depositōes si vellet et haberet matenā sufficiētē

De interrogatorijs dādis et formādis.

IX

Testibus autē vt p̄fertur pductis et iuratis assignat terminus per iudicē parti rec̄ p̄tra quā sunt pducti ad dandū interrogatoria sup̄ quibus testes ip̄i examinēt̄ur interrogent̄. et in curia solet assignari per diē pductōnis et diem sequēti vt dentur generalia. s. q̄ si testes cōtra eum aliquid deponere videant̄ q̄ interrogēt̄ur de causa et modo sciēdi. et an viderint ea de quibus deponūt vel audierint: et a quibus psonis: et de circūstantibus. vt. c. cum causam. extra d̄ testi. vt possit sciri vel perpēdi si sint instructi vel subonati per sensum corporis. vt si dicat q̄ vinū erat dulce et dicat causam. quia sic vidit vel tetigit vel audiuit nihil valet. quia p̄ solū gustum sapor apprehēditur et sic de similibus. Si autē vult reus dare interrogatoria specialia: debet petere q̄ actor specificet et designet articulos sup̄ quibus vult suos testes facere examinari. et hoc facere debet si p̄ reum requirat̄ seu per iudicem vel notariū. et tunc de illis datur copia reo. et fm̄ illā specificatōnē formabit interrogatoria sua. et cōmuniter in omni causa dantur. Interrogāt̄ur supradicta generalia et etiā sequētia. s. si testis sit de p̄sanguinitate seu affinitate vel similia partis pducētis. Item an fuerit doctus instructus vel subordinat̄ seu auisatus per dictā partē ip̄m. pducētē vt sic deponeret vt deponit. Itē an habeat partē seu interesse aliquod in ip̄a causa in qua deponit vel sperat quid habere de ea directe vel indirecte. Itē si vellet partē per quā pducatur victoriam obtinere in causa. vel quā partē mallet in dicta causa triumphare. An sit criminofus nō debet interrogari. et si interroget non debet rīdere. quia nemo tenet se p̄dere siue diffamare. c. cū tibi dico. de pe. dist. j. nec sibi met̄ laqueū parare. tamē si semetip̄m criminofum dixerit expellit̄

De retractatōne interrogatoriorū datorum

X

Item interrogatōibus sic per reū datis si actor hoc requirat quod est sibi tutū: debet requirere a iudice: dicēdo sic. Dñe iudex mihi. p̄ parte aduersa data sunt interrogatoria. peto per vos retractari et rescari sup̄flua quod iudex debet facere p̄sertim per partē f̄quisitus. et etiam ex suo officio. quia sicut articulis siue positō imp̄tines et nō releuās p̄te dantē repellit̄ et a p̄cessu reijciat̄ vt in. c. cū p̄tingat. in fi. de offi. dele. et l. ad pbanonū. l. de p̄bat. Ita et interrogatoriū sup̄flūū debet etiā rescari p̄ iudicē. quia interdū pars p̄tra quam testes pducunt̄ dat interrogatoria imp̄tinentia ad cām: puta interroget̄ testis si sol est calidus. si deus est iustus: et similia. forma autē interrogatoris vide in. c. i. de testi. l. vj. in glo. posita sup̄ verbo interrogata. Iudex vel notari⁹ examinās debet interrogare testē in p̄dictis generalib⁹ postq̄ p̄missa sunt data et facta iudex ip̄emet audit et examiat testes seorsuz. i. vnū post aliū et sepatim ad instar testiū pductorū. Susannā. Danie. xiiij. et ponit glo. quarta in. c. ij. extra de testi. et per se iudex debet eos examiare in causa criminali vbi agit de statu hoīs. in autē. apud eloq̄ntissimū. l. de fi. instru. et c. ij. de iud. l. vj. In alijs autē causis ip̄oz testiū examinationē p̄mittit notario cause. Et interdū alicui sp̄ali p̄missario. vt in dicto. c. ij. de iud. l. vj.

De admissiōe rei p̄ defensionibus dandis

XI

Istis autē omnibus testibus auditis et eorum depositōibus per notariū cāe et scribā in scriptis redactis vel ante-petit reus se admittere ad dandū suas defensiones. quia quādo testes actoris essent publica. nec ipemet nec actor sup eisdē articulis vel in eis inclusis vel alijs de directo p̄trarijs. p̄pter periculū subornatis vel eisdē vel alios testes. p̄ducere possent in p̄ma vel secūda instātijs. vt in .c. fraternitatis. extra de testi. nec in causa appellatōnis. vt in de testis. eo. ti. saltē in foro ecclesiastico. Et ideo tutius reo dare defensiones ante testium publicatōem. Et hoc admittitur vt eas det sicut vult lōgas vel breues ad elidēdum et eneruādum intētiōem actoris. pura si solutō vel pactū de non petēdo vel p̄mitato vel aljs. put sibi p̄petūt et occurrūt in scriptis vel verbo et petat eis respōdere p̄ actorē qui eis respōdere debet p̄mo simplr. deinde medio iuramēto sicut supra dictū est de articulis actoris. et deinde nisi releuetur p̄ cōfessionem et responsionē actoris admittitur reus ad illas pbādum p̄ testes. Et alia scz instrumenta cedulas p̄fessiones et alia similia. Et seruat̄ modus et ordo in testium hmōi. p̄ductōne sicut supra dictū est de pbatōibus articuloꝝ actoris

¶ De publicatōne depositiōis testium. XII

Testibus igit̄ sic p̄ductis examinatis et eorum depositōibus in scriptis redactis penit̄ hinc inde publicari. et iudex partib⁹ hoc volēn̄ habet. p̄ publicat. i. q̄ vult dicta testium et depositiōes que erāt secreta sibi et notario cause qui eos examinauit nūc fore nota et publica ip̄sis ambab⁹ partibus actor vt videat si pbauit intētiōem. et reo vt videat si pbauit actor contra eū suā intētiōem et etiā dicta testium rei vt videat actor si reus pbauit suam intētiōem

¶ De modo exapiendi p̄tra p̄sonas et dicta testium XIII

Deinde ibidē cōceditur copia dictoꝝ testium ip̄is partibus et admittūtur ad obijciēdum cōtra p̄sonas testium. s. ex cōmunicatōne. p̄iurij. infamiā. parentelā. affinitatē. familiaritatem cum p̄te p̄ducēte. vel crimina et delicta p̄tra testes et per ip̄os p̄missa. vel q̄ nō fuerūt citati vel iurati. et similia. vt eo. ti. c. ex parte. et c. testium. et c. ex litteris. extra de testi. vel cōtra eorum dicta et depositiōes. vtputa quia sunt sibi inuicē p̄trarij. vel sunt singulares in suis dictis auditu dicti alicui. q̄d non pbat regularit̄ nisi ad pbandū gradū cōsanguinitatis in causa matrimoniali in qua probat. vt in .c. licet ex quadā. extra de testi. vel quia deposuerunt extra articulū. vel non interrogati in iuramentis data per p̄te aduersam q̄s fuerint p̄ducti. vt .c. cum damoz. et c. per tuas. extra de iudi. vel extra dilaciones. vel die feriata etiā festiua. dū tñ fuerāt p̄ducti die iudica. **¶** Facit finis clemētinarum vbi est festum omnium sanctorum.

¶ Modus respondēdi exceptōibus predictis. XIII

Quibus obiectiōibus datis p̄ reū p̄tra testes per actorē p̄ductos. et cōtra petitur responderi ex aduerso. et respōsione facta simpliciter. quia est de facto alieno. s. tertij vbi cadit pbabilis ignorātia. quia factū alieni p̄sertim tertij potest quis verisimilit̄ ignorare. et si fuerint negatē tales obiectōes est opus q̄ fuerint bene specificate de loco et loco loci et tēpore et circūstātijs alijs. aljs debet repelli ne nimij vergeret in p̄iudiciū aduersarij ad pbandum tales obiectōes nisi ex causa ratōnabili sibi daretur due vel tres dilates. si in p̄ma facta diligētia debita testes suos nō potuisset habere. quia ista est materia odiosa et ideo restringēda. vt .c. presentium. de testi. li. vi. et facit regula odia. d. regu. iuris eo. li. Et sicut de obiectiōibus testium actoris sic fiēdum est et dici potest d. testibus rei. et ipse actor potest repellere testes p̄ductos cōtra suos testes et non ecōuerso. et nō fit per reum alia pbatio per .c. licet. de testi. vnde versus. **¶** Quod p̄bo tu reprobas et ego reprobo reprobañ. **¶** Nō poteris testes tu reprobare meos. **¶** In testis teste et in hūc sed nō dat̄ vltra. **¶** Et est rō vt litij sit finis et ne sit p̄cessus infinitus qui reprobat̄ a iure. vt .c. ij. de rescript. li. vi.

¶ De p̄ductione iurium XV

Remissis autē vt p̄mittat̄ factis actor p̄ducit alia iura sua. vt sunt bulle autēntice vel p̄cessus in causis hñcialib⁹ instrumenta cedulas vel alia iura de archiuis antiq̄s extracta et alia documenta in sc̄ptis seu alia pbationū genera que sunt multa collecta p̄ glo. que incipit omnio q̄ntuor. in fi. in .c. cū ad sedē. extra de testi. spo. et notādo ad dit̄ ibidē multa. s. vsq̄ ad spe. e. ti. §. fi. et c. ij. extra de presum.

¶ De impugnatiōne iurium XVI

Deinde citatur aduersarius si sit p̄sens in iudicio vel eius procurator per iudicem sibi assignatur termin⁹ ad comparēdum et ad dicēdum cōtra dicta iura. et tunc potest talia iura producta impugnare ex falsitate vel ex defectu. vt quia non habuerunt locum vel locum loci. vel tempus. vel annum. indicōnem. mensem. diem. nomen p̄ncipis regnantis. et testes. vel subscrip̄. vel q̄ ille qui ea scripsit vel signauit cessat esse notarius publicus. vel suu de crimine condemnatus. et officium notariatus est sibi interdictum ad tempus. vel perpetuo

seu sibi inhibitiū vel quia fuit reptum territorii illius q̄ talem notarium creauit. ad hoc. c. romana de fo. compet. li. vi. vel potest obijcere q̄ p̄tinet falsum: quia die p̄tēta in instrumēto v̄l cedula ip̄e reus erat alibi in alio loco diuerso et distāti ab illo exp̄sso i instrumēto. et ita p̄bat v̄l directis falsit. dicit instrumēti. vt. l. optimā. ff. de p̄rahē. et p̄mut. stip. c. ex lris. ex de testi. Et est rō quia vnum corpus naturalit̄ eodē tempe nō potest esse in duob⁹ locis diuersis vt dicūt p̄hi et naturales: sic etiam per indirectū. p̄bari potest negatiua. vt. c. sup hoc. ex de re. permu. vt si q̄s vellet p̄bare q̄ non resignauerit b̄ficiū sp̄ote eoīpo q̄ p̄bat q̄ fuerit compulsus et hoc p̄bat vel si coactus vel induct⁹ per metum vel als

¶ De saluatiōe iurium XVII

Post hec aut̄ actor admittit̄ ad saluādū et sustinēdū sua p̄ducta et iura q̄ impugnatōes rei q̄a saluatiō repellit impugnatōem seu obiectōem rei sicut exceptiō repellit actorē et replica tiō exceptiōnē et duplicatiō replicatiōnē. vt. in insti. de repli. §. 1.

¶ De conclusiōe cause XVIII.

Deinde post p̄missa sic facta si partes hoc req̄rāt. et idem si actor vel reus solus req̄rat et ad uersarius nō allegat causam iustā quare fieri nō debet. renunciat et p̄duiditur in cā q̄b̄ impoitat q̄ ip̄e partes renunciat v̄terioab⁹ p̄batōibus facti. quia nil ampli⁹ possunt p̄ducere quod continet factum. ad hoc. c. cum dilectus. extra de fide instru. et. c. ij. de resti. in integ. li. vi et de sepe. de ver. sig.

¶ De informationibus iudicium XIX.

Post p̄clusionem aut̄ ip̄e partes et eaz̄ quelibet possunt dare instructiōes iudici: et allegatio nes iuris ad p̄tem que non scribētur in p̄cessu. Sed p̄ ausamēto iudicis seu ad ip̄m reuelandum et illuminādū: et hoc multū p̄dest p̄sertim in iudiciabus non iuristis v̄l pentis. Et si unthmōi informationes fm casum facti vel iurib⁹ productis: aut als iur̄ statum et menta cause.

¶ De sententijs ferendis XX

Post hec iudex videat v̄l faciat videri p̄cessum totū et diligētē visitari et videri si sit correctus: et etiā p̄batōnes q̄ omnia debēt esse correctā et b̄n̄ ordinata p̄ notarium cāe: et p̄cessus rubricatis in marginib⁹. Quibus omnibus visis et diligētē inspectis facit iudex relatōem dicti p̄cessus suo p̄silio aut suis assessoribus. v̄l si ip̄e non viderit p̄ se facit fieri relatōnem vel report. corā se et suo cōsilio de toto p̄cessu. Et habita matura deliberatiōe cū eisdē concepta concorditer sententia diffinitua vel interlocutoria scribat: deinde partibus vocatis et citatis seu als per iudicem assignatis sentētia p̄feratur et p̄ iudicē sedes si esset diffinitua. in sc̄ptis als est nulla. vt. c. si. de re iud. li. vi. Secus in interlocutoria: quia illa potest dari verbo siue sc̄ptis et a iudice stāte vel sedēte nisi iudex esset ep̄s v̄l p̄sona illustris: que p̄sone possunt facere dari sn̄iam etiā diffinituā p̄ p̄missariū vt ibidē. vel facere eā legi in sui p̄ntia p̄ notariū cāe

¶ De appellatiōe interponēda XXI

Quia sentētia lata potest appellari ab eadem illico et viua voce dicēdo. Ab hac sentētia v̄stra tanq̄ iniqua appello et peto apostolos mihi dari qui semp̄ debēt dari reuerētiales dimissorij q̄ndo appellat̄ a diffinitua sententiā: quia iudex debet velle q̄ si male iudicauerit q̄ alius supior talē sententiā corrigat et emēdet. ne pars cōdemnata lesa maneat in periculo aīme ip̄ius iudicis. Potest etiā appellari infra decē dies qui currūt de momēto ad momētuz ab illa hora qua sentētia lata est. vt. c. quod ad p̄sultatiōz. extra de re iud. et tūc tenetur appellare in scriptis. als appellatiō esset nulla. vt. c. cordi. de ap. li. vi. et petere in fine appellatiōis apostolos reuerētiales vel dimissorios a diffinitua. Sed q̄ndo appellat̄ a grauamine vel ab interlocutoria tūc potest dare refutatorios et iustificare suū p̄cessum vt supior informet̄ legitime d̄ eodem. interim p̄ceditur in causa v̄terius quādo dedit refutatorios donec fuerit inhibitus per supiorem ad quem appellatur c. super eo. extra de appel. et post non posset. Sed quādo est inhibitus si faceret ante cūsa reuocarentur tanq̄ attemptat̄ et innouat̄. vt. c. nō solum. de appell. li. vi. et ff. nil innouā. appel. penden. in rubro et nigro. Et hec sufficiāt de prima instātia. Unde possunt esse tres instātie in vna causa. s. prima secunda et tertia: et tres sentētie anteq̄ possit executiōi demādari si fuerit appellatum a prima et secunda sentētia. quia a tertia appellari non potest.

¶ De executione sententiarum XXII

Et ita in eadē causa tres possunt esse instātie et tres sentētie diffinitue v̄l interlocutorie et due appellatiōes etiā sup eodē articulo. q̄ a terna sentētia non pōt nec licz appellari. c. directe. extra de appell. et. c. sua nobis. et hoc est v̄z q̄ potest bis appellari nisi prima trāsiuerit in rem iudicatam. vel nisi pars cōdemnata eidem acquieuit vel eā acceptauit vel exp̄sse appellatiōi renūciauit facte iam vel siende anteq̄ appellaret: quod fieri potest per. l. si. de tēp. ap. §. fi. et ex glo. si. de arbit. cum dilectus. Et modis p̄dictis renunciat̄ eidem exp̄sse. potest etiam eidem per

appellatorem renunciari tacite. et quia non appellat infra decem dies qui currunt de momento ad momen-
 tum a tempore sententie. vel quia non appellat principalis vel eius procurator. vel quia non habebat talis
 appellas potestate appellandi. c. non solum. ij. q. v. c. cum inter. et de elec. vel quia non est appellatum in scriptis ab
 interlocutoria vel diffinitiva quam appellat ex intervallo. vel quia non petit aplos sibi dari. vel quia licet
 eos petierit non apparuit in termino sibi prefixo per iudicem a quo ad ipsos recipiendum. quibus rigor dicitur ap-
 pel. vt in de. vt. q. l. appellauerit in absentia iudicis non intimauit iudici appellacionem suam infra triginta
 dies. c. ab eodem. de apl. li. vj. vel quia post appellacionem appellas pareret coram iudice a quo appella-
 uit. c. gratia. de offi. dele. et c. cum venisset. de testi. vel quia non exprimit iustam causam grauam in sua ap-
 pellacione. talem videlicet quam si vera esset legitima deberet reputari. vt in. c. vt debet. de apl. et c. roma-
 na. e. ti. li. vj. §. ij. per discursum text. vel si. j. terminum per iudicem a quo sibi appellati prefixum in suis aplis
 quam dat aplos reuerentiales vel remissorios ad iter arripiendum non obedit iuxta dictum terminum. vel quia
 infra terminum sibi prefixum non introduxit seu reuelauit suam appellacionem coram iudice ad quem. c. memi-
 nimus. et c. suggestum. et c. personas. et c. cum sit romana. extra de apel. vel quia infra tempus iuris videlicet
 infra annum vel ex causa impediunt sibi dati infra primum annum et infra primum fatale infra annum secundum
 non fuit persecutus nec finiuit suam appellacionem: que summopere et diligenter est perscquenda. vt. c. cum sit ro-
 mana. et c. excoicacionis. extra de apel. vbi vero modis predictis vel aliis in iure expressis canonico vel
 civili renunciatum fuerit appellacioni: tunc sententia diffinitiva et etiam interlocutoria transit in rem iudicatam. c.
 personas. et c. cum sit romana. §. alleg. et tunc potest et debet executio demandari. **S**icut quia nullo modo
 fuit appellatum vel etiam si fuerit appellatum sed appellacioni expresse renunciatum fuit: et tunc reus nihil potest
 obijcere quam sententiam contra eum exequatur per omnia iura: quia pax esset sententiam ferre nisi executio deman-
 daretur. vt. c. personas. et c. cum sit romana. et c. reprehensibilis. extra de ap. et de executioe rei iudica-
 li. vj. et per to. si. **S**i autem fuerit renunciatum dicte appellacioni facte ex modis predictis aliquo: et tunc antequam
 decernatur executio contra reum condemnatum de mandato iudicis a quo citari debet ipse condemnatus ad fa-
 ciendum fidei de diligencia persecucionis appellacionis per eum emisse. vel continebit dicta citatio quod appareat fa-
 ctum fidei si et qualiter fuit persecutus suam appellacionem cum intimacione quod aliter procedat ad executioem sine
 eum late. quia tunc in termino prefixo si non pareret talis condemnatus seu alius pro eo. vel si compareret et non
 doceat sufficienter de diligencia persecucionis sue appellacionis per quam apparet appellacionem adhuc pedere
 et non esse desertam decernetur tunc et procedatur executio contra eum. quia per fore ecclesiasticum mouebit pure et
 simpliciter vt infra. viij. vel. x. dies soluat actorem summam in qua fuit condemnatus sub pena excoicacionis la-
 te sententia. nec apponet clausula: nisi causam et ex quo est iudicatum vel taxatum: que ponit in monitionibus
 que non descendunt ex iudicato condemnato vel taxato: et si hoc petat in primo termino talis monitio re-
 soluitur et reducitur in vim simplicis citacionis aliter importat grauamen et possit appellari sine collecta in
 c. personas. extra de ap. tunc poterit plus citari ipse reus si fuerit condemnatus in expensis sicut in principio
 ad videndum taxari expensas factas in ipsa causa cum intimacione. quod si non appareat taxabuntur per curiam.
 et ita fiet iuxta intimata. **S**i vero appareat et aliquid dicat vel excipiat petendo moderari expensas
 super hoc audietur: et etiam actor obtinebit in contrarium. **E**t demum taxabuntur quando fuerint date et specifica-
 te per actorem arbitrio iudicis. quibus taxatis iurabit actor quod tantum vel plus exposuit vel est expositu-
 rus in ea et per ipsam causam et si minus vel excessiue taxarentur possit appellare reus ab excessiua taxatione ad iu-
 dicem superiorem qui si appellacionem ipsam perscquitur forsitan taxationem ipsam confirmabit vel moderabit. et
 adhuc secundo possit appellari. **D**einde cum talis taxatio in rem transierit iudicata: tunc super principali et
 expensarum taxatione procederet actor executio et fiet de facto contra reum per monitionem sub pena excoica-
 tionis late sententia. et si infra terminum sibi reo prefixum non satisfecerit actori de principali et de expensis ag-
 grauabitur et deinde sententia contra principales procedet. et deinde bis contra eos denunciabitur. et deinde porta-
 bitur tertia si fuerit opus sine stilum curie talis: et dicatur psalmus. **D**eus laudem meam ne tacueris. et affi-
 domum eius diebus festiuis. et contra hostium perijciant lapides in signum maledictionis eterne. vel sine stilum
 aliarum curiarum post tertiam sententiam inuocabitur brachium seculare. et requiret quod bona talia capiantur et vendantur
 usque ad summam talis debiti per sententiam declarati. vel si erat obligatus carceri et non propter neque suffi-
 ciunt bona sua donec soluerint in auinione et in multis alijs locis. et dicatur in sententia requisitio quam inuo-
 cat brachium seculare clausula hec post narratum eorum que facta sunt dicitur: cum ecclesia non habeat quod ultra
 faciat. et ne talis excoicatus sit et iuxta. c. cum non ab homine. extra de iud. **E**t si non fuerit talis inuocatio
 brachij secularis sicut non fit in partibus tholosanis si talis reus excoicatus condemnatus et aggravatus
 vel simpliciter excoicatus sustineat animo indurato. talis excoicatus per annum post citabitur personaliter per
 dinarium ecclesiasticum vel inquisitorem heretice prauitatis apparitur coram eo tanquam suspectus de fide. et est lo-
 cus penitencie inter episcopum vel eius officialem et inquisitorem: cum episcopus sit inquisitor in sua dyocesi. **I**nquisitor
 vero est generalis super punitis et in negligenti ordinarij potest tales excoimunicatos tanquam criminales

hereticos et suspectos de fide citari. et coram se personaliter vocare. et ita obsequat coram suis et practica curiarum per iura communia. de here. ex in. vi. et in cle. et si talis citatus non comparere coram eo qui cum mandauit et citari fecit et staret presumat sic per annum: post postquam condempnari tanquam hereticus. c. cum presumat. de here. li. vi. Et si episcopus vel officialis puenisset inquisitor in citatio: ipse inquisitor de hoc certificatus non debet se intrinsece amplius. et ita cõter seruat. vñ potest etiam decerni et fieri executio sine late contra reum de et super negotio principali: obmissa taxatione expensarum. Et demum facta et completa executio super principali siue fuerit actus actione reali vel personali: tunc poterit fieri taxatio et executio super expensis taxatis an successiue et separatim. iudex autem secularis exequi potest sententiam suam unicam que in re transiit iudicata. vñ quando late sunt tres conformes. quia tunc non potest plus appellari. de. vt. calinijs. d. re iud. na si fuerit actus actione reali mandatum et factum ponit actorem victorem in possessione rei immobilis sibi adiudicate. et si fuerit res mobilis: puta equus liber et similia. facit tale rem tradit ipsi actori per viam factam per se metipsum vel alium executorem ad hoc per eum deputatum. Si vero fuerit actus actione personali. puta super aliquo summa pecunie vel simili. et tunc precipit reo condempnato vt soluat realiter ipsi actori victori summam infra certum terminum. qui elapsus facit capi et vendi de eius bonis primo mobilibus si sufficiant. alioquin de immobilibus usque ad decimam summam in qua fuit condempnatus. Deinde vero venit ad notiam et ad debitam eius. iuxta l. a diuo pio. ff. de re iud. et per principalem et expensarum. et si reus talis non haberet bona posset deduci in arresto seu carcere. et tamen ibi detineri donec soluerit: presertim cum erat obligatus carceri seu arrestationi persone sue. Et sic est finis talis litis et cause. qui quibus breuius potest fieri in libris imponi debet. nam ad hoc laborat fere omnia iura.

De apostolis

XXIII

Et quia est facta mentio de apostolis. Est sciendum quod apostoli sunt remissiones quas facit iudex a quo fuerit appellatum ipsi appellanti. et sunt triplices. Quidam sunt reuerentiales que cõter dantur a diffinitiva per hec verba et similia ob reuerentiam sedis apostolice vel superioris mei ad quem appellat. admitto vestram appellatorem vel defero vestre appellatorem. et assigno vobis certum terminum. x. vel xv. dies si in preteritis appellatur. vel trius aut quatuor mensibus quando appellat ad curiam. Romanam quando est ultra montes. Alij sunt dimissories. et illi dantur interdum a diffinitiva interdum ab interlocutoria quando iudex a quo etiam defert appellatorem: et remittit eam ipsam iudici superiori ad quem est appellatum. et sic abdicat iurisdictionem. et tunc non potest se apostolice intrinsece nisi superior eadem eam sibi remitteret. c. cum parati. de appell. et rñdet seu dat apostolos per hec verba. Defero appellatorem vestre vel admitto appellatorem vestram vel remitto eam istam meo superiori. vel nolo me amplius intrinsece de hac causa vel sic. et in cõueniens non credo vos in aliquo grauasse. et ideo defero vestre appellatorem nisi in quantum superior ad quem est appellatum duxerit admittendum: in quantum a iure ei fuerit deferendum hanc remissionem per debitis apostolis vobis faciendo. per tales apostolos abdicata se iurisdictionem: quia remittit cognitionem appellatorem iudici ad quem. et ideo si exposit procedit totum nullus est. et sic vidi iudicari. et dando istos apostolos reuerentiales potest assignare terminum appellanti ad iter arripendum vel ad se superiori iudici presentandum vel appellatorem introducendum seu reuelandum vel eam persequendum si appellans non obedit renunciat appellatorem. Sed ad finem eam non potest perfigere terminum. quia id non est in potestate appellantis. c. ex insinuatione. d. appell. Alij sunt apostoli refutatorij. scilicet quando iudex a quo refutat appellatorem vel eam non admittit. quod fit sepe quando appellat ab interlocutoria. et tunc potest procedere donec fuerit inhibitus. quia si inhibitus esset non plus procederet. quod si faceret per iudicem ad quem fuit appellatum ante omnia: et velo eleuato cõfiteo tamen de processu si fuerit petitum per appellatorem reuocabit tanquam acceptatum seu inuatum antequam cognoscat de valore appellatorem propter spiritum iudicis a quo qui precepit iudicem ad quem: si fuerit inhibitus. vt. c. non solum. de appell. li. vi. etiam posito quod appellatio postmodum repiat friuola vel iniusta vel nulla vt ibi tenet glossa. et hoc est propter bonum obediencie quam debet iudex superiori suo. c. ois aia. de sent. excõ. tunc quando dat refutatorios non assignat appellanti terminum ad procedendum. nec aliud nisi ad producendum in causa principali coram se. vñ dicit etiam aduertere iudex a quo fuit appellatum quod ex quo sunt petiti apostoli non procedat donec eos dederit. quia facta interim eunt nulla. vt. c. ab eo. de appell. et appellans tenetur dare veram et correctam copiam sue appellatorem iudici a quo. vt super ea possit deliberare quos et quales apostolos debeat dare. et expensarum ipsius appellantis finem eorum usum de doctrina siue practica. vñ quando appellans comparuit in termino sibi prefixo per iudicem a quo ad recipiendum apostolos coram eo semel eos parat recipere: si tunc sibi non dantur non tenetur amplius coram eo parare: sed potest persequi suam appellatorem vt patet in glossa in c. quis rigor. de appell. in cle. et debet peti sepe et sepius et instanter seu cum instatia multiplicata et vno cõtextu. vt ea. clem. in pn.

Sequitur secunda instatia. scilicet quando fuit appellatum a diffinitiva vel ab interlocutoria iudicis et legitime. nec fuit renunciatum appellatorem expresse nec tacite et primo in romana.

Primo sciendum est quod quando appellatum fuit ab interlocutoria siue grauamine in **Ro. XXIII** mana curia. procedit sic. quia sunt tres citaciones et tenent tres termini antequam iudex ad quem possit inhibere iudicem a quo. Primus ad dicendum contra presumptionem. quia illi iudices curie **Ro. c. senf**

delegati nō ordinarij. qz nō dant nisi p cōmissionē specialē quā signat interdū papa z cōiter vice cancellarius aut patus alius ad hoc speāliter deputat. Quo termino tēto si nihil dicat ptra cōmissionē citat iterū appellatus ad dicendū cōtra appellationē ad idē. z si nihil ptra eā dicat citat iterū ad impugnādū z iustificādū. impugnādū. s. appellationē p appellatū. z iustificādū. pcessū. z ecōtra p appellatē. qz appellat' tenet iustificare pcessum iudicis a q. vt. l. q. ad ciuilia. d. appell. Quibus tētis i qrtō termino pcedit iudex ad quē inhibitionē ptra iudicē a q. z nō ante nec vltra pcedat instān. appellatē z pre aduerfa ad hoc vocata. Post hoc pgnoscit iudex ad quē de valore z virtute appellatōis an fuit bñ vel male appellatū. z tūc aut pnūciat male fuisse pcessum z bene appellatū z retinet cām pncipalē corā se pdēnādo appellatū in expen. factis p appellatē in psecutiōne cāe appellatōis hmōi. aut pnūciat male z indebite fuisse appellatū z bñ pcessum z cām pncipalē remittit iudici a q. fuit appellatū pdēnādo appellatē in expen. factis p appellatū z has taxat z cōpellit eū ad eas solvendū. Et ita vidi ad vngūē seruari in palatio aplico.

¶ Secūdo in curijs inferioribus.

XXV

In alijs aut curijs inferioribus. s. metropolitanā zc. Introducta appellatiōe p appellatē vel eius procuratorē corā iudice appellatōis. Si appellatio ptimeat cās grauamis. i. cās tales q. si de eēt deberēt legitime reputari. z talis appellatio recipit. z tūc pcedit citatio appellatū ptra appellatū cū narratōe ptenoz in appellatiōe cū intimatiōe q. si nō ppareat nihilominus pcedet in ea iuxta pūilegiū cārum appellatiōnū. z sic iudex a q. pōt pcedere vsq. ad inhibitionē z ante obseruatōem dictoz triū terminoz. iudex ad quē nō pōt inhiberi nisi iudex ad quē alias esset ordinarius ipsaz ptiū z possit adiri p simplicē querelā sic est si appelles a decano pposito v. archidiacono ad epūm vel ad papā v. eius delegatū. quia tūc talē clausulā iudex pōt hāte apponere. qz nō est metropolitanā q. nō pōt adiri p subditos suffraganoz nisi p remediū appellatōis. c. romani. de fo. ppe. z c. romana. de appell. li. vj. quoz iurisdictionē nō habet turbare vel absoluerē nisi inquātū de iure z p̄suetudie legitima z p̄scripta sibi p̄mittit. vt. c. s. allegat. atq. p̄posito q. nō fuerit iudex a q. inhibitus est. pcedere z pcessit. ac appellatio postmodū pnūciat legitima totū id. qd fecerit post appellatiōem sibi intimatā reuocabit p iudicē ad quē. Secus si nō fuerit appellatō legitima. c. nō solū. in fi. de appel. in. vj. nisi fuisset inhibitiū vt dictū est q. tūc venisset p modū attemptatorē reuocādū. Et in tali termino p̄firo. nisi fuisset inhibitiū vt dictū est q. tūc venisset p ea que sibi p̄petit de iure. s. q. nō fuit appellatū infra. p. dies a tpe ordinatis vel snie late vel q. nō fuit appellatū p pncipalē vel ille q. appellauit cessabat esse legitimus. p̄cū eius vel quia nō dū cōstitutus nec tūc erat vel fuerat reuocatus exp̄sse vel tacite iuxta. c. si quē. de p̄cū. li. vj. vel q. inhibitus fuit appellare z silia. vel quia appellās acq̄uit snie vel eā acceptauit vel eidē tacite vel exp̄sse renūciatū puta p̄paredo post appellatiōem corā iudice a quo vel q. nō petijt ap̄. os vel si petijt nō p̄paruit vel q. nō appellauit in scriptis ab interlocutoria vel enā a diffinitiuā qm̄ interponit ex interuallo v. qz appellatio interposita est ante grauamē illatū vel qz nō cōtinet grauamē. Nec et silia p̄t allegari cōtra appellatiōem q. nota p. Jo. an. in. c. j. de appel. in sexto. in nouella sup verbo reputabit nō appellās. Et cōcludēdo dic q. nō debet admitti talis appellatō p iudicē ad quē sed refutari p eundē z cū ipā pncipali remitti iudici a q. z appellās in expen. condemnari. ¶ Et si iudex ad quē recusaret dare terminū appellato vel audire eū sup istas cās. grauaret eū z possit appellari ab eo ad suū superiorē. puta ad metropolitanā. ad papā. qz faceret cōtra iura z tolleret bñficiū iuris appellato cōtra regulā indultū. de re. iur. in sexto. Illo aut termino seruato si appellatus nihil excipiat cōtra talē appellatiōem iudex ad quē eā admittit z reapit ac retinet tanquā emissam ex cā vel cās pbabilibus licitis iuridicis z legitimis z pcedit appellān inhibitionē cōtra iudicē a quo generalē in tota cā. et tūc licite pōt cōcedere z claudit seu ligat manus iurisdictionis iudicis a quo donec fuerit pnūciatū sup articulo dicte appellatōis. z tūc admittit appellans ad pbandū v̄ritatē suoz grauaminū in sna appellatōe exp̄ssoz. Sed sufficit sibi q. licz sint in appellatōe exp̄ssa qd vnū. p̄bet. c. exhibita. de iudi. c. significauit. de appel. vbi tex. q. ab interlocutoria vel grauamine appellatio interiecta nō pōt iustificari nisi p pcessum iudicis a quo. et habet tres terminos seu dilatiōes ad habendū pcessum z faciendū fidē de grauaminibz. Et p̄missis factis iudex ipse ad quē pnūciabit sup articulo dicte appellatōis vno de duobus modis. vel p̄mo p appellatōem. s. fuisse male appellatū p appellatē ipm̄ totā cām remittēdo iudici a quo cōdemnādo ipm̄ appellatē in expen. p appellatū in ipā cā legitime factis. taxationē ipaz sibi z curie sue referuando. quas postea taxabit declaratas per appellatū. z appellatē cōp̄ellet per remedia iuris ad ipas appellato solvendū. Vel pnūciabit p appellante. s. bñ et legitime fuisse appellatū per appellatē z male pcessum seu ordinatū per iudicē a quo cām pncipalē penes se et curiā suā retinēdo

et appellatū in expen in hmoi cā appellatōis p appellatē factis cōdemnādo. vt. s. p. p. me. Et tūc p-
cedit in cā seu negocio pūcipali et cā recipiet in statu in quo remāsit corā iudice a quo fuerat appel-
latū. vt. c. significauit. de testi. et cā cōtinuabit vsq; ad finiam inclusiue. et facit omia illa que nō ex-
a quo erat factur' si nō grauasset. q; iudex ad quē in eius locū succedit culpa iudicis s; mī a quo
q; grauauit. c. dilecte. de except. Et hec sufficiāt p nūc qm appellat ab interlocutoria vel grauamine
in iudicio.

De appellatione extra iudiciali a grauamine. XXVI

Iterdū aut appellat extra iudiciū ab aliq; etiā grauamine. c. cū sit romana. et de appel. et
in tali appellatōe corā iudice ad quē introducta vocato et citato ptra quē fuit appellatū. et
pcedat sic in alijs cāis in qbus nō fuerat appellatū ordine iudiciario seruato sicut supra
fuit deductū seriatim. saluo q; si post appellatōne factā et pti grauanti intimatā in quo pcessisset
seu appellatē grauasset illud postmodū totū attentatū reuocabit ac repabit et ad pūmū statū
reducat. c. bone. s. alle. vt. si post appellatōne expoliasset appellatē in sua possessiōe reducat et re-
stituatur p oia iura cōia. **Et iterū ab ordinatōe iudicis ad quē appellet. qd fieri pōt in tali se-
cūda instātia et pcedet in tertia sic. s. dictū est et deductū in scda instātia nil addito nilq; remoto
hec sufficiant quando appellatur a grauamine extra iudiciali.**

De appellatione a diffinitiuā sententia. XXVII

Ivero appellatū fuerit a diffinitiuā sententia introducta ipa appellatōe corā ipō iudice ad quē
et citato ipō appellato ad pcedendū in cā appellatōis statim appellatio in pmo termino ad-
mittit p iudicē ad quē et inhibito cōtra iudicē a quo pcedit q; sibi manus claudit om-
nino donec sententia sua fuerit cōfirmata et p debita executōe fienda sibi remittit vel donec sua sententia
fuerit cōfirmata. q; tūc sibi ampli' nō remittit s; p iudicē ad quē omnino retinet. Et tūc in illa cā
scz in scda instātia est pcedendū et pcedi debet sic. s. fuit et est clare deductū in pma instātia. Et si
iterato a sententia iudicis ad quē appellat qd fieri pōt in tertia instātia interdū pcedet sicut factū fuit
in pma sicut pū. Sed quia in cā appellatōis remisse a diffinitiuā nō allegata allegabo nō data
dabo. et nō pducta pducā. et nō pbata pbabo. c. fraternitatis. de testi. l. p. hanc. l. d. tēpo. appell.
**Et si cōfirmetur talis sententia diffinitiuā pmo data tūc remittit iudicē a quo p debita executōe fiē-
da cam tamē potest facere de expen. coram eo factis. debita taxatione per eum facta precedente.
Et sic est finis totius litis et ordinis iudiciarij causarū spiritaliū et temporalium.**

Sequitur epilogo omniū terminorū dilatiōis ordinis iudiciarij. XXVIII

Dicitur aut ordo iudiciarius et practica cōis. s. seriatim deduct vt melius retineatur pōt
sic epilogari et abbreviari. Nā in iudiciario ordine spūaliū et sclarū causarū mlti sūt termi-
C Prima citatio idē est qd adomamētum hoc est rei ad iudiciū vocatio. C Itē verbalis peti-
no actoris seu libelli in scriptis oblatio. C Itē cōtra libellū pōrectū ipius rei exceptio seu im-
pugnatio. C Item si nō obstant p reum excepta q; respondeat libello iudicis ordinario.
C Item ipius rei libelli responsio per quam fit litis contestatio. C Item iuramenti calumnie
per vtramq; partem protestatio. C Item positionum et articulorum per actorem contra re-
um datio. C Item affirmatiua vel negatiua dictis positiois et articulis simplex rei responsio.
C Item eisdem positiois et articulis cum iuramento per actorem facta assertio siue datio.
C Itē positiois et articulis negans ipius actoris p iudicē admissio. C Itē testiū p actorem
nominatoz facta pductio. C Itē ipoz testiū pductoz et iuratoz sup pncipali et interrogato-
rijs datis per reū si ea dare voluerit siue dederit debita examinatio et interrogatio. C Item
defensioē rei ad actoris intentionē elidendū datio. C Itē testiū rei pductio receptio et admis-
sio. C Itē ipoz testiū hincinde publicatio. C Itē cōtra personā et dicta testiū hincinde da-
ta obiectio. C Itē cōtra obiecta data cōtra testes rei obiectio et ipoz testiū saluatio. C Itē
instrumentoz et aliarū scripturarū hincinde pductio. C Itē cōtra hmoi pducta cōtradictio
et cōtra solutionē impugnatio. C Itē renūciatio cōdusio et deinde snie diffinitiuē p nūciatio
et finis impositio. Et interdū a sentētia appellatio alias expen taxatio et omniū iudicatoz finalis
executio.

De abbreviando processum. XXIX

Oerū stilus supradictus q; cōiter obseruat et obseruari solet est lōgus et ex malicia litigan-
tiū aliqū plus plongat et ido est aduertēdū q; si reus an lit ptest. pstitet pentōem actoris
allico dare sibi. s. reo pceptū q; solueret illud qd fuisset cōfessus gratis et sponte ac pure
actori infra. viij. vel decē dies vel alias fm stilū curie et fm quantitātē p fessati. nā magnis summis
dat magna dilatio et in puis modica. et de isto pcepto iudicis habet in. c. dudū. ij. d. elec. p. Inno.
et in. l. si debitor. ff. de iudi. p. n. et al. Si aut nolit cōfiteri sic simplr an lit cōtest. possent sufficere
tres vel quatuor act. s. petitio videlicet actoris. et rissio. s. rei q; si fuerit affirmatiua statim posset seq

pdénatio. qz in cōfessum nulle sunt pres iudicis nisi in pdemnādo. et tūc snia est notoria. Si xō fuerit negatua z illico pbaref posset dari snia diffinitua. z valet pcessus fm. l. pbatā. L. de sen. z inter iudi.

¶ Nūc sequit̄ termini palacij aplica cu. ro. sustātales p̄fici serua ri in oibus cāis spūalib⁹ z ciuilib⁹ q̄ oēs sunt pemptorij. s. si pars nō ppareat seml' citata pcedet sp̄ in ei⁹ ptumaciā ac si p̄is eēt. qz si obmitteret aliq̄s vel vnus eorundē terminoz pcessus iudicaref nullus. z etiā snia diffinitua sup tali pcessu defectuoso ferret. z ita ad vngue seruat in dita Ro. cu. qz ex pcessu nullo sequitur sentenna nulla.

¶ Ad dicendū contra cōmissionē citationē z eius executionē **XXX**

Drimus terminus qz pars rea citef ad instantiā ptis actoris de mādato iudicis p cursorē. in curia cursor portat virgā argenteā vel baculū. vel p rectorē seu curatū vel notariū aut nunciū iuratū in ptibus citaf ad dicendū cōtra cōmissionem actoris in quo reo cōparito si vclit copiā citationē z executionē obtinebit diem ad dicendū cōtra cōmissionē citationē et executionē ad primā diē iuridicā. in qua dat verbo vel in scriptis illa q̄ vult cōtra cōmissionē zc. vel cōtra iudicē. videlz

cōtra cōmissionē hmōi dicēdo allegādo qz est impetrata et obtēta tacita xitate et exp̄ssa falsitate illa specificādo. z si sint p̄nēna admittit ad pbandū. qbus pbatis interdū p̄nūciat cōmissiones valere. z sic liberabit reus. vel cōtra iudicē. vt qz est de parētela vel familia seu affinitate partis impetratis. vel qz dedit p̄silū in cā ip̄a. vel qz inimicus capitalis. z filia. de qbus in. c. legitima. de appell. in. vj. vbi Jo. an. enumerat. xvij. suspitiones ex quibus iudex pōt recusari. z si vna ex illis p̄bet. p̄nūciabit sup nō valore cōmissionis. z sic liberabit reus. Si aut̄ nihil dicat p̄tra cōmissionē vel illud qd̄ obiat cōtra eā nō p̄bat. tūc iudex pcedet vltorius in p̄ncipali et omnes termini assignant. vt supra dictum est.

¶ Ad libellandū. iurandū de calūnia. articulan dū. z dicendū p̄tra articulos. **XXXI**

Et p̄mo citaf reus ad dandū et recipiendū variqz z recipi videndū libellū zc. in quo termino cōparēs actor p se vel pcuratorē in cāis spūalibus vel bñficialibus dat libellū xbo saluo iure dandi facto loco et tpe oportuū. Et reus dicit idem si cōpareat et nihil dat in scriptis tūc regulariter. deinde obtinet̄ ibidē a iudice citatio p̄tra reū ad iurand de calūnia cū capitalis suis ad hoc p̄iudicē admissis. deinde fit citatio ad ponend z articulan dū in cāis spūalib⁹ olim ad. xx. diē hodie ad. xij. in ciuib⁹ xō olim ad. xxx. hodie ad. xv. z in termino assignato datur postnoī z articuli in scriptis. vel si pars nō sit pata tenet̄ illū terminū verbo saluo iur dandi facto suo loco et tpe oportuū. z idē facit reus. deinde citef reus ad dicend cōtra positōes z articulos ad. viij. in. p̄phanis. z ad scōam in bñficialibus z in termino p̄fixo actor accusat ptumaciā rei nihil dicētis p̄tra positōes z articulos suos interdū reus dat ibi impugnatōes de imp̄nētia p̄tra articulos actoris ex qbus narrat z pdudit ip̄os eē unptinētes z inefficaces ac nō pbates nō releuātes p̄tem actricē nec p̄iudicant parti ree et sic nō fore admittend.

¶ Ad producendum omnia. **XXXII**

Quasequēter fit citatio ad pducend omia z in termino p̄fixo pparens actor pducit bul las z alia documēta in scriptis si habet ea pata. alioq̄n pducit ea verbo saluo iure. pducendi facto z in scriptis suis loco et tempore oportuū et idem faciet reus.

¶ Ad dicendū contra producta. **XXXIII**

Deinde citaf reus ad dicend p̄tra pducta ad. viij. in. p̄phanis in bñficialib⁹ ad. ij. vt. s. in termino accusaf p actorē in ptumacia rei nihil dicētis p̄tra pducta z infra terminū interdū reus dat impugnatōes xbo z in scriptis cōtra iura ptis actricis. s. de falsitate vel ratura in loco suspecto vel antidata z filia vel cōtra notariū q̄ ip̄a documēta recipit z signauit. vel differētie loci vel date puta anni mēsis diei seu pōnificatus z filia vel de p̄tranietate iuxta. c. impu tari. de si. instru. vel dat de falsitate volēs pbare qz allegata in eis erāt illa die de qua dicunt̄ rece p̄tra in aliq̄ diuerso loco iur. c. ex tenore. de testi. l. optimā. L. de p̄trahē. z p̄mut. su. z. c. item xboz insunt. de in. inte. resti. z filia.

¶ Ad videndū admitti articulos. **XXXIII**

Deinde citaf reus ad vidend admitti articulos z pband in cu. et eē vt. s. in termino p̄fixo actor pparens petit z req̄rit se admitti et recipi ad pband in cu. et extra p testes z etiā documēta suos articulos tanq̄ p̄nū. vt si sint admissibiles. s. bñ narrafi et p̄nēter pduden tes maxime si reus nihil obiat admittit p̄mo in curia z tūc citant̄ testes. s. q̄s reperit in curia si se aut factū suū vel p̄tem et citaf pars aduersa ad videndū eos iurare z si pducant̄ ip̄i testes qui veniētes in iudicio recipiunt et iurāt dicere veritatē quā scuerint sup tota causa.

¶ Admissio articulozum extra curiam. **XXXV**